

ĐỔI MỚI PHƯƠNG PHÁP DẠY HỌC CÁC MÔN LÝ LUẬN MÁC - LÊNIN TRONG CÁC TRƯỜNG ĐẠI HỌC Ở VIỆT NAM HIỆN NAY

Ngô Xuân Chính

Trường Đại học Nguyễn Huệ

Email: xc77vttl@gmail.com

(Ngày nhận bài: 1/7/2024, ngày nhận bài chỉnh sửa: 4/8/2024, ngày duyệt đăng: 23/1/2025)

TÓM TẮT

Các môn lý luận Mácx - Lênin (Triết học Mácx - Lênin, Kinh tế chính trị học Mácx - Lênin và Chủ nghĩa xã hội khoa học) có chức năng cơ bản là trang bị hệ thống tri thức lý luận chính trị khoa học, hiện đại, đặt nền móng cho việc xây dựng lập trường, bản lĩnh chính trị, lý tưởng cách mạng cho sinh viên. Do vậy, việc nghiên cứu, giảng dạy các môn lý luận Mácx - Lênin có vai trò rất quan trọng, góp phần hình thành bản lĩnh chính trị, phẩm chất đạo đức lối sống, định hướng suy nghĩ và hành động, từ đó góp phần nâng cao ý thức trách nhiệm và thái độ tích cực của sinh viên trong tham gia xây dựng và bảo vệ Tổ quốc trong tình hình mới. Bài viết tập trung làm rõ sự cần thiết phải đổi mới phương pháp dạy học các môn lý luận Mácx - Lênin trong các trường đại học ở Việt Nam, trên cơ sở đó, đề xuất các biện pháp đổi mới phương pháp dạy học các môn lý luận Mácx - Lênin trong giai đoạn hiện nay.

Từ khóa: Phương pháp dạy học, thực tiễn, đổi mới, lý luận Mácx - Lênin

1. Đặt vấn đề

Cương lĩnh xây dựng đất nước trong thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội được thông qua tại Đại hội VII đã xác định: “Đảng lấy chủ nghĩa Mácx - Lênin và tư tưởng Hồ Chí Minh làm nền tảng tư tưởng, kim chỉ nam cho mọi hành động” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 1991, tr. 21). Việc làm cho chủ nghĩa Mácx - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh giữ vai trò chủ đạo trong đời sống tinh thần của xã hội là yêu cầu và quy luật tất yếu của việc xây dựng chủ nghĩa xã hội ở nước ta hiện nay. Quá trình này đòi hỏi công tác giảng dạy các môn lý luận Mácx - Lênin trong các trường đại học luôn được coi trọng, bởi lẽ sinh viên, tầng lớp thanh niên tinh tú nhất của xã hội, những chủ thể tích cực của quá trình xây dựng chủ nghĩa xã hội ở nước ta là đối tượng đầu tiên cần phải thấm sâu những những quan điểm, tư tưởng của chủ nghĩa Mácx - Lênin. Vì vậy, việc dạy học các môn lý luận Mácx -

Lênin trong các trường đại học luôn là nhiệm vụ trọng tâm trong quá trình xây dựng chủ nghĩa xã hội, qua đó, góp phần hình thành nhân sinh quan và thế giới quan khoa học cho người học. Muốn vậy, cần đổi mới phương pháp giảng dạy nhằm phát huy tính sáng tạo, chủ động và hiệu quả của người học.

2. Tổng quan nghiên cứu và phương pháp nghiên cứu

Nghiên cứu phương pháp dạy học các môn lý luận Mácx - Lênin là một vấn đề thu hút sự quan tâm của đông đảo các học giả, nhà nghiên cứu, trong đó có một số công trình khoa học tiêu biểu như: “Một số giải pháp cơ bản nâng cao chất lượng bài giảng các môn lý luận Mácx - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh ở Học viện Chính trị hiện nay”(Nguyễn Hùng Oanh, 2010); “Đổi mới nội dung, phương pháp dạy học các môn khoa học xã hội & nhân văn trong học viện, trường quân đội hiện nay” (Nguyễn Xuân Sinh, 2018); “Công

tác đào tạo, bồi dưỡng đội ngũ giảng viên lý luận chính trị trong các trường công an nhân dân” (Phan Xuân Tuy, 2022); “Nghiên cứu và giảng dạy lý luận chính trị trong xu thế toàn cầu hóa” (Trường Đại học Sư phạm Hà Nội, 2016); “Xây dựng đội ngũ giảng viên trẻ khoa học xã hội nhân văn trong các nhà trường quân đội hiện nay” (Tổng cục Chính trị, 2017); “Nghiên cứu, giảng dạy Triết học Mác - Lênin trước tác động của cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ Tư” (Học viện Chính trị, 2020)... Các công trình khoa học đã được các tác giả tiếp cận, khai thác dưới nhiều góc độ khác nhau; trong đó, tập trung luận giải làm rõ những vấn đề lý luận cơ bản và thực tiễn về đổi mới phương pháp nghiên cứu, giảng dạy Triết học Mác - Lênin trong bối cảnh mới. Đồng thời, ở từng góc độ tiếp cận, các tác giả đã tập trung phân tích làm sáng rõ một số vấn đề lý luận và thực tiễn phương pháp dạy học các môn lý luận Mác - Lênin, luận giải, phân tích những nhân tố tác động, yêu cầu và đề xuất các giải pháp cơ bản nhằm nâng cao chất lượng giảng dạy các môn lý luận Mác - Lênin trong các nhà trường đại học ở nước ta hiện nay. Hệ thống những luận chứng, luận cứ được các nhà khoa học tiếp cận, luận giải trong các công trình khoa học là cơ sở, dữ liệu, tài liệu quan trọng để tác giả lựa chọn, kế thừa, sử dụng vào luận giải làm rõ những vấn đề về lý luận, thực tiễn và đề xuất những giải pháp đổi mới phương pháp dạy học các môn lý luận Mác - Lênin, nhằm nâng cao chất lượng giảng dạy của đội ngũ giảng viên lý luận ở các trường đại học ở Việt Nam hiện nay, đáp ứng mục tiêu, yêu cầu giáo dục, đào tạo trong giai đoạn mới.

Bài viết được thực hiện dựa trên cơ sở thế giới quan và phương pháp luận của chủ nghĩa duy vật biện chứng. Dựa trên các thông tin thu thập được từ các giáo trình, tài liệu dạy học, luận văn, luận án, các bài báo khoa học, tác giả sử dụng hệ thống các phương pháp cụ thể khác, như: nghiên cứu tài liệu, liệt kê, phân tích và tổng hợp, đánh giá; hệ thống và cấu trúc; logic và lịch sử; khái quát hóa và trừu tượng hóa; so sánh, đối chiếu.

3. Kết quả nghiên cứu và bàn luận

3.1. Sự cần thiết đổi mới phương pháp dạy học các môn lý luận Mác - Lênin

Mục tiêu của giáo dục phải là đào tạo con người có tư duy phản biện, năng lực sáng tạo, tự phát triển, thích nghi với sự thay đổi nhanh chóng của thời đại. Trong thời đại của nền kinh tế tri thức, trí tuệ được coi là sức mạnh hàng đầu, khẳng định vai trò, vị thế của mỗi quốc gia. Do đó, đối với bất kỳ quốc gia nào trên thế giới, ở bất cứ giai đoạn phát triển nào, muốn thúc đẩy và phát triển kinh tế, xã hội, văn hóa... đều phải quan tâm và đầu tư cho giáo dục. Đại hội XIII của Đảng Cộng sản Việt Nam xác định: “Xây dựng đồng bộ thể chế, chính sách để thực hiện có hiệu quả chủ trương giáo dục và đào tạo cùng với khoa học và công nghệ là quốc sách hàng đầu, là động lực then chốt để phát triển đất nước” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2021, tr. 136); đồng thời: “Tạo đột phá trong đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo, phát triển nguồn nhân lực chất lượng cao, thu hút và trọng dụng nhân tài” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2021, tr. 115). Theo tinh thần đó, một trong những sứ mạng của giáo dục và đào tạo là phát triển nguồn nhân lực, bởi suy cho cùng, con người vừa là mục tiêu

vừa là động lực của sự phát triển. Do đó, giáo dục và đào tạo con người là yếu tố quyết định cho tương lai của mỗi quốc gia, dân tộc. Những năm qua, các trường đại học ở nước ta luôn quan tâm nghiên cứu, tích cực, chủ động đổi mới nội dung, chương trình, phương pháp giảng dạy các môn lí luận Mác - Lênin, góp phần quan trọng cung cấp tri thức khoa học để xây dựng thế giới quan khoa học, nhân sinh quan cách mạng cho sinh viên. Để có những phẩm chất, năng lực toàn diện, đòi hỏi sinh viên phải được đào tạo một cách cơ bản, trên cơ sở nền tảng một hệ thống kiến thức toàn diện, trong đó phải được trang bị một cách có hệ thống và sâu sắc kiến thức khoa học các môn lí luận Mác - Lênin. Thế giới quan Mác - Lênin là hệ thống lý luận khoa học, cách mạng, là đỉnh cao trí tuệ của nhân loại. Đây là công cụ tư duy quan trọng nhất, định hướng cho người học trong nhận thức cũng như hoạt động thực tiễn, từ đó xây dựng, củng cố niềm tin cách mạng và phương pháp luận khoa học trong quá trình thực hiện chức trách, nhiệm vụ được giao, đặc biệt trước sự tác động của cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư và sự tác động nhiều chiều của các thông tin trên mạng xã hội như hiện nay. Theo mục tiêu, yêu cầu đào tạo đã xác định của các nhà trường, người học sau khi tốt nghiệp phải thành thạo tri thức chuyên ngành được đào tạo; có phẩm chất, năng lực tương xứng đảm đương được cương vị, chức trách được giao. Muốn vậy, cần phải nắm vững hệ thống tri thức các môn lí luận Mác - Lênin, với tư cách là những môn khoa học giữ vai trò nền tảng để tiếp thu các môn khoa học khác, đồng thời là cơ sở lí luận quan trọng nhất để đấu tranh chống lại các quan điểm sai trái, thù địch

hiện nay. Với ý nghĩa, tầm quan trọng của các môn lí luận Mác - Lênin, Bộ Chính trị ban hành Nghị quyết số 37-NQ/TW, ngày 9-10-2014, “Về công tác lí luận và định hướng nghiên cứu đến năm 2030”. Ban Bí thư ban hành Chỉ thị số 23-CT/TW, ngày 9-2-2018, “Về tiếp tục đổi mới, nâng cao chất lượng, hiệu quả học tập, nghiên cứu, vận dụng và phát triển chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh trong tình hình mới”, trong đó, đặc biệt coi trọng việc nâng cao chất lượng giáo dục chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, bản chất, truyền thống tốt đẹp của dân tộc. Vì vậy, các nhà trường đại học đã tích cực đổi mới nội dung gắn với đổi mới phương pháp, nâng cao chất lượng giảng dạy; gắn nhà trường với thực tiễn từng ngành đào tạo, gắn lí luận với thực tiễn, kết hợp bồi dưỡng kiến thức, năng lực tư duy với rèn luyện năng lực thực tiễn. Nội dung dạy học gắn liền với chức trách, nhiệm vụ của sinh viên sau khi ra trường. Việc sử dụng phương pháp truyền thống với phương pháp dạy học tích cực được kết hợp một cách nhuần nhuyễn cùng đội ngũ giảng viên ở các nhà trường đại học được đào tạo bài bản, trang bị chuyên sâu những kiến thức về lí luận Mác - Lênin, có phẩm chất đạo đức tốt, say mê, tâm huyết với nghề. Tuy nhiên, việc giảng dạy các môn lí luận Mác - Lênin thời gian qua vẫn còn có những hạn chế nhất định như: giảng dạy còn xơ cứng, nặng về lí thuyết, chưa dày công nghiên cứu, làm sâu sắc những nội dung trong giáo trình, tài liệu dạy học gắn sát với mục tiêu, yêu cầu đào tạo của nhà trường; thiếu sự gắn kết giữa lí luận và thực tiễn ở một số nội dung. Quy trình, chương trình đào tạo tuy có đổi mới nhưng chưa

hợp lí và chưa cân đối giữa lí thuyết và thực hành, một số nội dung còn lạc hậu, trùng lặp và thiếu liên thông giữa các bậc học và trình độ đào tạo. Việc tăng cường nêu vấn đề thảo luận trong bài giảng có tiến hành, nhưng vẫn còn có những nội dung mang tính khiên cưỡng, chưa gắn với thực tiễn đất nước. Do đó, để khắc phục được những hạn chế đó, nhằm cung cấp cho sinh viên thế giới quan và phương pháp luận khoa học định hướng trong hoạt động nhận thức và thực tiễn, giúp sinh viên có thái độ đúng đắn với hiện thực, có khả năng phân tích, xử lí các vấn đề, xây dựng niềm tin khoa học vào lí tưởng cách mạng của Đảng, có lập trường chính trị vững vàng, có tinh thần trách nhiệm cao, quán triệt sâu sắc và thực hiện triệt để đường lối của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước thì việc đổi mới phương pháp dạy học các môn lí luận Mác - Lênin càng trở nên cần thiết, có ý nghĩa cả về lí luận và thực tiễn.

3.2. Đặc thù các môn lí luận Mác - Lênin

Tri thức lí luận Mác - Lênin có tính khái quát hóa, trừu tượng hóa cao và được biểu đạt bằng hệ thống các khái niệm, phạm trù, nguyên lí, quy luật. Mặt khác, các môn lí luận Mác - Lênin là các môn khoa học lí thuyết, chứ không phải môn khoa học ứng dụng. Chính vì vậy, môn học này thiên về những kiến thức hàn lâm mà ít mô hình thực nghiệm, ứng dụng, trực quan, nên không thể sơ đồ hóa bài giảng một cách máy móc. Chẳng hạn, môn Triết học có chức năng cơ bản là trang bị thế giới quan và phương pháp luận cho người học. Vì thế, việc giảng dạy triết học Mác - Lênin phải đạt được mục đích là giúp người học xác lập cho mình thế giới quan và phương pháp luận khoa học cả trong nhận thức lẫn hoạt

động thực tiễn. Thực tiễn đã có nhiều thay đổi, nhưng trong nội dung các môn lí luận Mác - Lênin vẫn nặng tính hàn lâm, ít có sự bổ sung, phát triển, nhiều vấn đề về kinh tế thị trường, nhà nước pháp quyền, dân chủ, nhân quyền, hội nhập quốc tế, kinh tế tri thức..., làm cho sinh viên cảm thấy khô khan, khó hiểu, xa rời thực tiễn, dẫn tới việc sinh viên ngại học các môn học này.

Giảng dạy các môn lí luận Mác - Lênin ở các trường đại học hiện nay ngoài những tính chất chung còn có tính chất đặc thù của môn học. Bởi lẽ, hệ thống tri thức của các môn học này có tính khái quát và trừu tượng cao, nội dung các nguyên lí, phạm trù, quy luật của nó luôn chứa đựng ý nghĩa thế giới quan, phương pháp luận trong xem xét, cải tạo thực tiễn. Cho nên, giảng dạy các môn lí luận Mác - Lênin phải gắn với thực tiễn kinh tế, chính trị, xã hội và phải phục vụ sự phát triển kinh tế, xã hội. Giảng dạy các môn lí luận Mác - Lênin còn bị chi phối rất lớn bởi cuộc đấu tranh tư tưởng, lí luận cùng những tác động của những thành tựu và hạn chế trong sự nghiệp xây dựng và bảo vệ chủ nghĩa xã hội hiện thực, trong đó có sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa. Tính đặc thù này phải được thể hiện trong hệ thống tri thức cần trang bị, trong định hướng phương pháp tự nghiên cứu, hệ thống những vấn đề sinh viên cần giải quyết và vận dụng vào thực tiễn. Trong quá trình giảng dạy, cần giúp sinh viên nhận thức đầy đủ về vai trò của lí luận khoa học đối với thực tiễn, cải tạo hiện thực, cải tạo xã hội, hình thành ở người học tinh thần tự nguyện, tự giác chiếm lĩnh tri thức khoa học và biết vận dụng kiến thức đó vào hoạt động lãnh

đạo, quản lý và thực hành chuyên môn khi ra trường.

3.3. Một số biện pháp đổi mới phương pháp dạy học các môn lí luận Mác - Lênin ở các trường đại học hiện nay

Định hướng quan trọng trong đổi mới phương pháp giảng dạy đại học là phát huy tính tích cực, tự lực và sáng tạo, phát triển năng lực hành động, năng lực cộng tác làm việc của người học. Đó cũng là những xu hướng tất yếu trong cải cách phương pháp giảng dạy ở mỗi nhà trường. Tiếp tục quán triệt, thực hiện quan điểm của Đảng: “Đổi mới căn bản chương trình, nội dung, phương pháp giáo dục lí luận chính trị theo phương châm khoa học, thực tiễn, sáng tạo và hiện đại” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2021, tr. 182-183) và “Tăng cường bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng, kiên quyết và thường xuyên đấu tranh phản bác các quan điểm sai trái, thù địch, cơ hội chính trị; đấu tranh, ngăn chặn, đẩy lùi sự suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống, những biểu hiện “tự diễn biến”, “tự chuyển hóa” trong nội bộ” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2021, tr. 183). Những vấn đề trên đang đặt ra yêu cầu cấp bách đòi hỏi cần phải tiếp tục đổi mới, nâng cao chất lượng công tác giáo dục đào tạo đáp ứng yêu cầu, nhiệm vụ trong giai đoạn mới. Đổi mới phương pháp dạy học các môn lí luận Mác - Lênin đòi hỏi phải đổi mới cả cách dạy và cách học. Quá trình đó phải được thực hiện đồng bộ nhiều khâu, nhiều bước và đặt trong mối quan hệ với các vấn đề liên quan trực tiếp để bảo đảm đạt chất lượng, hiệu quả cao.

Để tiếp tục đổi mới phương pháp dạy học các môn lí luận Mác - Lênin ở các nhà trường đại học hiện nay đạt hiệu quả,

cần áp dụng nhiều biện pháp, trong đó tập trung một số biện pháp chủ yếu sau:

Một là kết hợp nhuần nhuyễn giữa sử dụng giáo án với giáo trình, giáo khoa, kinh điển và tài liệu tham khảo trong giảng bài.

Để nâng cao hiệu quả quá trình giảng bài, giảng viên có thể cung cấp trước cho sinh viên hệ thống danh mục tài liệu tham khảo, các tài liệu sẵn có, đề cương giáo án của giảng viên và định hướng các vấn đề sinh viên cần đọc trước. Qua đó, giúp sinh viên khái quát một cách tổng thể các tài liệu liên quan để từng bước thu thập và xử lý, giúp cho quá trình giảng bài được tập trung nhiều thời gian cho phần cơ bản, chủ yếu, vấn đề vận dụng và những thông tin cập nhật. Quá trình giảng bài với các nội dung đã rõ về mặt khoa học và có trong tài liệu, giảng viên không nên tập trung nhiều thời gian cho phần này mà phải chỉ dẫn chính xác, cụ thể nguồn tài liệu và hướng xử lý tài liệu, tạo điều kiện thuận lợi cho sinh viên tìm kiếm tri thức phục vụ cho ôn luyện và nghiên cứu.

Hệ thống tài liệu trong chuẩn bị và giảng bài triết học Mác - Lênin so với các môn khoa học khác là rất phong phú, sâu rộng, vừa thuận lợi, vừa khó khăn trong xử lý. Giảng viên phải giới thiệu cụ thể, tỉ mỉ, sát thực, có tính khả thi, đáp ứng yêu cầu cao trong học tập, tránh giới thiệu những tài liệu quá khó khăn trong tìm kiếm, hoặc quá sức nghiên cứu, xử lý của những đối tượng và bậc học xác định. Trong dạy học các môn lí luận Mác - Lênin phải chú trọng phân cấp nội dung, phương pháp, tài liệu cho các đối tượng sinh viên. Căn cứ vào chủ thể lĩnh hội của bài giảng để tính tới những tài liệu sử dụng cho phù hợp. Đối với kinh điển,

tùy đối tượng cụ thể mà có thể tăng, giảm kinh điển, hoặc hoàn toàn đi từ tư tưởng kinh điển trong phân tích, tiếp cận nội dung.

Hai là tăng cường phương pháp dạy học tích cực, phát huy tính tích cực tư duy của sinh viên.

Phát huy tính tích cực nhận thức của sinh viên luôn được đặt ra như một mục tiêu quan trọng của dạy học ở các nhà trường đại học. Dạy học các môn lí luận Mác - Lênin cần kết hợp các phương pháp, linh hoạt vận dụng các phương pháp cho phù hợp từng bài. Một đối tượng cụ thể ngoài việc sử dụng các phương pháp đã có trong kế hoạch cần linh hoạt, sáng tạo sử dụng các phương pháp phù hợp với diễn biến thực tế của buổi học. Hiện nay, sử dụng phương pháp thuyết trình kết hợp thảo luận ngắn, nêu vấn đề, đối thoại ở các bài giảng các môn lí luận Mác - Lênin đang được khẳng định tính ưu việt của nó trong sự phát huy tính sáng tạo của sinh viên. Thảo luận ngắn, nêu vấn đề, đối thoại... có thể xem là một kiểu phương pháp dạy học tích cực. Thực hiện phương pháp này, sinh viên cần nghiên cứu và xử lí bước đầu hệ thống tài liệu trước khi tiếp nhận tri thức qua nghe giảng, thời gian trên lớp tập trung làm rõ và đi đến kết luận những vấn đề cơ bản, bản chất, những vấn đề mở rộng và hướng vận dụng.

Nêu vấn đề có thể xem là một kiểu phương pháp dạy học tích cực, dựa trên việc nêu lên và giải quyết các vấn đề học tập trong sự tương tác giữa giảng viên và sinh viên. Đây là vấn đề logic nội tại của hệ thống kiến thức trong quá trình giảng bài, bảo đảm cho sinh viên phát huy được khả năng vốn kiến thức đã có để hướng tới tiếp nhận hệ thống tri thức mới. Trong

giảng bài các môn lí luận Mác - Lênin giảng viên cần đầu tư xây dựng vấn đề học tập chứa đựng mâu thuẫn giữa lí luận và thực tiễn; lí luận và chuyên môn, nghiệp vụ; giữa lí luận và phương pháp; mâu thuẫn giữa các quan điểm; mâu thuẫn giữa các ý kiến khác nhau trong nội dung của chủ đề. Xây dựng các vấn đề học tập phải trên cơ sở kế thừa hệ thống tri thức đã có, gắn với những yêu cầu làm rõ về những nội dung căn bản của bài giảng, phù hợp với yêu cầu cao của quá trình nhận thức đối với người học. Xây dựng các vấn đề học tập phải kích thích được tính tích cực, sáng tạo của sinh viên. Nêu vấn đề trong quá trình giảng bài phải khách quan, logic chặt chẽ, lô cuốn được sinh viên vào quá trình phân tích tình huống, xây dựng giải thuyết, giải quyết vấn đề, đánh giá và kết luận.

Phương pháp đối thoại trong giảng bài là một kiểu của phương pháp dạy học tích cực. Giảng viên không chỉ là người truyền thụ kiến thức, giải đáp thắc mắc mà sẽ được đánh giá cao hơn ở khả năng hướng dẫn, khái quát hóa, trừu tượng hóa, rèn luyện sự sáng tạo cho tư duy người học. Giảng bài nói chung, giảng bài các môn lí luận Mác - Lênin nói riêng cần có những biện pháp thích hợp để thu hút đa số sinh viên tham gia vào quá trình đối thoại để có thể đa dạng hóa các ý kiến, mặt khác sẽ góp phần tạo ra một không khí sôi nổi, cởi mở trong tranh luận. Đối thoại phải có định hướng trọng tâm, bảo đảm cho giảng bài không bị phá vỡ, bị cuốn theo những ý kiến thắc mắc và tranh luận của sinh viên, giảng viên phải có những kết luận khoa học cho những ý kiến. Đối với một số nội dung cụ thể, giảng viên có thể đề dưới dạng câu trả lời “mở” để sinh viên tiếp tục suy

ngiht. Tuy nhiên, hướng cho sinh viên suy nghĩ phải là những vấn đề đặt ra yêu cầu cao phù hợp mục đích, yêu cầu của bài giảng trên nền hệ thống kiến thức cơ bản mà họ đã có. Học tập các môn lí luận Mác - Lênin là quá trình tự nhận thức hệ thống lí luận, cách mạng, khoa học của người học, quá trình đó giảng viên có vai trò chỉ đạo, định hướng. Để làm được điều này giảng viên phải có hệ thống tri thức chuyên môn sâu, lập trường, bản lĩnh, niềm tin khoa học mới có thể thuyết phục được sinh viên tin theo lập trường, quan điểm khoa học.

Ba là sử dụng phương pháp phân tích luận điểm, khái quát thực chất nội dung vấn đề và rút ra ý nghĩa về mặt phương pháp luận.

Trong dạy học các môn lí luận Mác - Lênin, quá trình phân tích phải có cơ sở lí luận, thực tiễn, có chiều sâu, sinh viên phải hiểu được bản chất vấn đề. Quá trình giảng bài những nội dung lí luận Mác - Lênin cần có sự khái quát, không kể lể, cũng không quá lệ thuộc về mặt học thuật mà dẫn tới sự căng thẳng, nhàm chán. Trong giảng bài điều quan trọng trước hết là bản thân giảng viên phải nắm chắc khái niệm, phạm trù và phải làm cho sinh viên hiểu và đạt tới trình độ có thể tư duy bằng chính các khái niệm, phạm trù đó. Phương pháp dạy học hiện đại đòi hỏi lấy sinh viên làm trung tâm, sinh viên tự học là chính, còn giảng viên trước hết phải hỗ trợ cho sinh viên nắm vững các khái niệm, phạm trù, qua đó là điều kiện cần thiết để sinh viên có thể tự đọc, tự nghiên cứu. Các khái niệm, phạm trù các môn lí luận Mác - Lênin khác với các khái niệm, phạm trù của các khoa học cụ thể, cũng không đồng nhất với khái niệm thông thường

được sử dụng trong cuộc sống hằng ngày. Sinh viên khó có thể lĩnh hội được các tư tưởng lí luận Mác - Lênin, thậm chí họ cảm thấy như lí luận đó không phù hợp với thực tế cuộc sống, nếu không có khả năng nâng trình độ tư duy của mình bằng chính các khái niệm, phạm trù.

Trong giảng bài các môn lí luận Mác - Lênin, việc trang bị vốn tri thức, cập nhật thông tin là điều cần thiết, nhưng cần chú ý trang bị cho sinh viên về mặt phương pháp. Bởi vì, thời đại của cuộc cách mạng khoa học công nghệ, hệ thống tri thức rất nhanh bị lạc hậu. Vì vậy, trang bị cho sinh viên phương pháp tư duy, phương pháp nhận thức và hành động thực tiễn là hết sức cần thiết. Sinh thời, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã nhắc nhở cán bộ, đảng viên rằng, học lí luận Mác - Lênin là “phải học tập tinh thần của chủ nghĩa Mác - Lênin, học tập lập trường, quan điểm và phương pháp của chủ nghĩa Mác - Lênin để áp dụng lập trường, quan điểm và phương pháp ấy mà giải quyết cho tốt những vấn đề thực tế trong công tác cách mạng của chúng ta. Như thế chúng ta học tập lí luận là cốt để áp dụng vào thực tế” (Hồ Chí Minh Toàn tập, 2011, tr. 95). Giảng viên cần có hướng rút ra về mặt phương pháp luận từ mỗi luận điểm, mỗi phần và toàn bộ môn; quá trình thực hành giảng, từ nội dung lí luận phải chú ý tới phương pháp, chuyển hóa tri thức lí luận thành tri thức về phương pháp.

Bốn là đổi mới cách thức kiểm tra, thi, đánh giá kết quả học tập của sinh viên.

Trên cơ sở của việc xây dựng “ngân hàng” đề thi hiện nay, cần chú trọng cách thức ra đề theo dạng câu hỏi mang tính tổng hợp, tích hợp, hướng mở... làm cho sinh viên không thể đơn thuần tái hiện

những câu chữ “thuộc lòng” theo vở ghi hay giáo trình mà buộc phải đào sâu suy nghĩ, liên hệ, vận dụng một cách sáng tạo. Với những đề thi như vậy, một mặt đòi hỏi sinh viên phải biết sử dụng kiến thức của cả cụm chủ đề, của cả môn học chuyên ngành, liên ngành hoặc kiến thức của nhiều lĩnh vực để giải quyết. Mặt khác, thông qua từng nội dung của đề thi, đòi hỏi sinh viên phải có sự liên hệ giữa lí luận với thực tiễn đời sống xã hội, thực tiễn hoạt động nghề nghiệp để luận giải các vấn đề đặt ra một cách sâu sắc, có đủ luận cứ, luận chứng khoa học, có cơ sở lí luận, thực tiễn, liên hệ đánh giá thực trạng, đưa ra những đề xuất có tính hợp lí, sáng tạo và có sức thuyết phục cao.

Cần chú ý bảo đảm tính cân đối trong sử dụng các phương pháp kiểm tra, thi, đánh giá kết quả học tập của sinh viên. Kết hợp hài hòa giữa thi vấn đáp và thi viết, thông qua đó rèn luyện tư duy sáng tạo và kĩ năng xử lí tình huống, kĩ năng trình bày, diễn đạt bằng ngôn ngữ nói và ngôn ngữ viết cho người học. Cùng với việc thực hiện các phương pháp kiểm tra, đánh giá trên đây cần mạnh dạn áp dụng phương pháp kiểm tra, thi bằng trắc nghiệm để tăng tính khách quan trong quá trình đánh giá trình độ kiến thức, kĩ xảo, kĩ năng của người học; đồng thời cũng thông qua đó tăng cường khâu nắm thông tin ngược đối với cả người dạy và người học, làm cơ sở cho việc thường xuyên bổ sung, điều chỉnh, đổi mới cả cách dạy và cách học. Như vậy, đổi mới phương pháp dạy học các môn lí luận Mác - Lênin là vấn đề mấu chốt, khâu đột phá quan trọng để chuyển từ dạy học chủ yếu trang bị kiến thức sang phát triển toàn diện năng lực và phẩm chất người học.

Năm là giảng dạy các môn lí luận Mác - Lênin cần gắn với đặc thù của từng đối tượng sinh viên.

Nắm bắt được đối tượng sẽ giúp lựa chọn kiến thức thực tiễn hoặc cách khai thác nhấn mạnh khía cạnh nào trong cùng một sự kiện để phù hợp đối tượng. Lâu nay, người giảng viên chỉ quan tâm đến bài giảng mà không chú ý đến đối tượng người học. Trong khi đó, mỗi một trường đại học đều có những đặc thù riêng theo từng lĩnh vực, bản thân bên trong một trường đại học đã có nhiều đối tượng sinh viên rất khác nhau và đa dạng về trình độ kiến thức, kinh nghiệm, đa dạng về tuổi tác, khác nhau về nghề nghiệp, lĩnh vực chuyên môn, động cơ học tập cũng không giống nhau... Vì vậy, để cho bài giảng phù hợp với đối tượng, giảng viên cần chú ý đến khả năng, trình độ tiếp thu của người học để mở rộng hay thu hẹp mức độ nông, sâu của bài giảng, cũng như phương pháp truyền tải nội dung.

4. Kết luận

Để nâng cao hiệu quả giảng dạy các môn lí luận Mác - Lênin, người dạy phải đổi mới phương pháp, sử dụng kết hợp nhiều phương pháp khác nhau nhằm thực hiện mục tiêu dạy học theo nhiều cấp độ khác nhau. Hơn nữa, trong bối cảnh nền giáo dục Việt Nam hiện nay đang chuyển từ tiếp cận kiến thức sang tiếp cận năng lực, về bản chất yêu cầu của việc học tập các môn lí luận Mác - Lênin là biết vận dụng những vấn đề lí luận đó vào thực tiễn cuộc sống và công việc thì việc sử dụng nhiều phương pháp dạy học bên cạnh phương pháp thuyết trình là một đòi hỏi tất yếu. Đổi mới phương pháp dạy học đòi hỏi phải được thực hiện đồng bộ nhiều khâu nhiều bước, cả người dạy,

người học và đặt trong mối quan hệ với các vấn đề liên quan, trong đó thực hiện tốt những yêu cầu và nội dung biện pháp nêu trên sẽ trực tiếp góp phần nâng cao

chất lượng giáo dục, đào tạo ở các trường đại học đáp ứng yêu cầu, nhiệm vụ trong thời kì mới.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

Đảng Cộng sản Việt Nam. (1991). *Cương lĩnh xây dựng đất nước trong thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội*. Nxb Sự thật.

Đảng Cộng sản Việt Nam. (2021). *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, tập 1. Nxb Chính trị quốc gia - Sự thật.

Hồ Chí Minh. (2011). *Toàn tập*, tập 11. Nxb Chính trị quốc gia - Sự thật.

INNOVATION OF TEACHING METHODS OF MARXIST-LENINIST THEORY SUBJECTS IN UNIVERSITIES IN VIETNAM TODAY

Ngo Xuan Chinh

Nguyen Hue University

Email: xc77vttl@gmail.com

(Received: 1/7/2024, Revised: 4/8/2024, Accepted for publication: 23/1/2025)

ABSTRACT

Marxist-Leninist theory subjects, including Marxist-Leninist philosophy, Marxist-Leninist political economy, and scientific socialism, whose basic function is to equip students with a systematic body of scientific and modern political theoretical knowledge, lay the foundation for building political stance and willpower and revolutionary ideals for them. Therefore, researching and teaching Marxist-Leninist theory subjects plays a very important role, contributing to the formation of political courage, moral qualities, and lifestyles, and orientation of thinking and action, thereby raising students' sense of responsibility and positive attitude in building and protecting the Fatherland in the new situation. The article focuses on clarifying the need to innovate teaching methods for Marxist-Leninist theory subjects in universities in Vietnam, and, on that basis, it proposes measures with the aim to innovate teaching methods for Marxist-Leninist theory subjects in the current period.

Keywords: Teaching method, practice, innovation, Marxist-Leninist treatise